СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LVIII. Ч. 135. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 13-го ЧЕРВНЯ 1950. — No. 135. JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, JUNE 13, 1950. VOL. LVIII.

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ в Злуч. Дер. Америки СІМ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свободи": BErgen 4-0807, 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — FIVE CENTS in the U. S. of America SEVEN CENTS Elsewhere

ТРУМАН ТОРОЩИТЬ РОСІЙСЬКИЙ ІМПЕРІЯЛІЗМ

ТАК ОЦІНЮЮТЬ У СТОЛИЦІ ПРОМОВИ ПРЕЗИДЕНТА В МИЗУРІ

Вашингтон, 11. червня. — Негайно після повороту президента з відвідин до міста Ст. Луїс, у стейті Мизурі, появилася оцінка його двох промов, виголошених ним: одної в місцевости Колумбія, другої в самому Ст. Луїс. Обі відносяться до закордонної політики, обі заторкують справу оборони й справу загального миру.

У першій сказав президент, що допомога для европейських країн, постачана тепер на підставі Пляну Маршала, мусить бути продовжувана ще й після 1952 р. У другій президент зосередив свою увагу на ролю Росії в роздуванні теперішньої „холодної війни".

Промову в Ст. Луїс оцінюють як одну з найгостріших і найбільше відверту з усіх, які колинебудь виголосив американський президент в мирних часах. Труман торощив у ній поведінку Совєтської Росії, як „новий, могутній імперіялізм, а водночас таврував американських ізоляціоністів як небезпечних для американської майбутности. Він твердив, що ізоляціоністи „це люди, що навмисно приготовляють заговір проти нашої свободи".

Промова вказує ясно, що це є ствердження американського становища в світі після конференцій у Лондоні й Парижі. Оцінюють теж, що промова в Ст. Луїс була справді великою політичною промовою і вона містить в собі відповідь на „мирову пропозицію, складену з десять точок, яку оприлюднив генеральний секретар Обєднаних Держав, Тригве Лі після повороту з Москви. През. Труман висловив беззастережну підтримку для О. Д. та ідеї миру, одначе розбирав послідовно й беззастережно в ясних і недипломатичних словах ціль совєтського імперіялізму, який ударемнив змагання до міжнародних порозумінь. Найменше десять раз згадав Труман Росію по імені і таврував її отверто за перешкоди, які вона кладе на шляху до миру і за „роздування агресії та за підготову до війни".

У промові президент одобрив всі пропозиції, які були ухвалені в Лондоні й Парижі, а які відносяться до згоди між Францією й Англією в справі експлуатації заліза в Рурщині; він привітав створення нової системи „збалансованих сил" країнами з Атлантійського Пакту; обіцяв американську підримку проти комуністичної агресії в південно-східній Азії; остеріг американців в справі тягарів, які їх ждуть у майбутності і заявив, що все це потрібне для збереження миру.

РЕМІНҐТОН ПОКИДАЄ ФЕДЕРАЛЬНУ СЛУЖБУ ДЛЯ ПРИГОТУВАННЯ ОБОРОНИ

Вашінґтон. — Вилйем В. Ремінґтон зрезигнував з своєї служби фінансового дорадника в департаменті торгівлі після того, як судейська велика лава поставила його в стан обвинувачення за кривоприсягу. Кривоприсягу він сповнив тим, що заперечив під присягою наче б він був колинебудь комуністом. Велика лава очевидно провірила, що він належав до Комуністичної партії. Ремінґтон каже, що хоче використати час на підготову до оборони своєї невинности.

ПРОМИСЛОВА МОБІЛІЗАЦІЯ ЩОЙНО ПОЧАЛАСЯ

Ню Йорк. — При викладах на курсі промислової мобілізації, який ведеться для бизнесменів в готелю Астор, ствердив полк. Фридерик Дж. Брайєн, що плянування такої мобілізації щойно почалося. Розглядаючи цю справу на підставі минулого, він прийшов до висновку, що промислова мобілізація в другій війні була далеко справніша від мобілізації з першої війни. Він теж заявив, що в майбутності вона буде ще краща. Другий прелегент, полк. О. Л. Шайер Робінсон доводив, що новочасна війна запотребовує більше амуніції ніж інших воєнних матеріялів. Коли за Наполеонських часів кошти амуніції виносили тільки п'ять відсотків усіх воєнних видатків, то в першій світовій війні ці кошти зросли до 35 відсотків, а в другій до 75 відсотків усіх видатків. Він признав теж, що спрятування повоєнних звалищ і „вичищування місць" пішло далеко справніше по другій війні ніж по першій.

ДЖЕФІ НА ПЕРЕСЛУХАННІ В СЕНАТІ

Вашинґтон. — Филип Дж. Джефі, колишній редактор журналу „Амерейжія", який оприлюднив в 1945 р. документи, забрані неправно з департаменту стейту, стане, як свідок на тайнім переслуханні перед сенатською комісією закордонних відносин. Джеффі, разом з двома іншими людьми, був поставлений перед суд за викрадення згаданих документів, одначе йому присудили тоді тільки кару 2,500 долярів. Люди, що видвигають ці закиди тепер, твердять, що уряд казав тоді здавити справу перед повним розкриттям в суді. На підставі записок, залишених пок. секретарем маринарки Джеймсом Форесталем, стверджено, що то він казав заперестати дальшого доходження над крадіжжю документім. Це зробив Форестал тому, що в р. 1945. президент Труман вів переговори про участь Росії в Об'єднаних Державах, отже він вважав за необхідне не дрочити Сталіна сензаційним судовим процесом.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ЩЕ НЕ ГОТОВІ ДО ВІЙНИ

Вашинґтон. — Голова спільного ген. штабу, ген. Омар Н. Бредлі у свідоцтві перед сенатською підкомісією приділів заявив, що Злучені Держави ще не готові до ведення більшої світової війни і не будуть готові до неї ще за рік. У теперішньому часі збройні сили приготовляються тільки на відбиття несподіваного нападу ворога. Американські амбасади шости европейських країн прислали до Конгресу свої помічення, у яких висловили переконання, що без американської фінансової допомоги, — закордонні американські приятелі не будуть у спроможності ставити опір спільному ворогові.

ВИЯВЛЯЄ НЕВДАЧУ ТРИҐВЕ ЛІ В ЙОГО МІСІЇ ДО МОСКВИ

Вашинґтон, 12. червня. — „Оцей репортер не може найти кращого способу для з'ясування своїх довгих допитів в Европі, як подати до відома те, що вилишив Триґве Лі", — так передає Йосип Алсоп, кореспондент Ню Йорк Геральд Трибюн, свої помічення про поїздку до Москви генерального секретаря Обєднаних Держав. Алсоп довідався про розмови Триґве Лі в Лондоні й Парижі після повороту з Москви і на підставі тих розмов заключає, що його місія до Москви покінчилася „більш ніж невдачею". Ця невдача полягає в тому, що Москва, як звичайно, не мала ніякого позитивного пляну для розв'язки світових питань і говорила перед Лі тільки те, що вона звичайно робить, а це зажадала нових уступок від Заходу, головно в справі Німеччини. У другій справі, тобто в справі китайській, Кремль зажадав допущення представників комуністичного режиму до Обєднаних Держав, як ціну повороту до О. Д. Це зрештою відоме. Та найважливіші інформації були ті, що Сталін є при знаменитім здоров'ю, а це значить, що не заповідається на жадні зміни в теперішнім складі московського Політбюра. Отже там дальше будуть повторяти звісну пісоньку про „мирилюбство Дядька Йосипа" і його змагання недопустити інших, нібито далеко скрайніше наставлених членів Політбюра до впливів на закордонну політику Росії.

Оці інформації, які привіз Триґве Лі в часі, коли Москва перед цілим світом проголосила „мирову кампанію", найшли належну оцінку в Лондоні і Парижі, а після того і в Вашинґтоні, а наслідком того є вияви Ачесона, й інших дипломатів Західного світу про гірку правду. Після його повороту секретаря Лі Захід знає точно, яке йому становище зайняти.

ДЖЕССУП ВИЯВЛЯЄ ПЕРЕДУМОВИНИ ПЕРЕГОВОРІВ З РОСІЄЮ

Клинтон, Н. Й. — Злучені Держави і їх приятелі у вільному світі мусять розбудувати й посилити свою силу військову, економічну і духову, заки можна буде почати справжні переговори з Совєтським Союзом для мирового наладнання міжнародних проблемів, — говорить американський загальний амбасадор д-р Филип Джессуп у промові на закінчення шкільного року в Гемилтон Каледж. „Така сила мусить бути створена так, щоб її могли доглянути володарі з Кремля . . . Її треба втримувати так довго, доки ці володарі не переконаються, що вони не можуть накинути своєї політики" — сказав Джессуп. Про економічний лад Злучених Держав він сказав, що він мусить переконати світ про помилковість марксистських теорій.

ГРУПА НАУКОВЦІВ ЗА РОЗЗБРОЄННЯ

Вашинґтон. — Група визначних громадян, між якими находяться Алберт Айнштайн і письменник Луї Бромфілд, видали заклик, щоб великі потуги світу започаткували негайно спробу роззброєння держав як засіб для втримання постійного миру.

ОУН ВИСТУПИЛА З В. О. У. Н. РАДИ

Організація Українських Націоналістів під проводом полк. Андрія Мельника виступила з Виконного Органу УНРади та перейшла до „конструктивної опозиції" після того, як Президія УНРади не виконала ухвал щодо реорганізації Виконного Органу. Друга група ОУН під проводом Степана Бандери, яка досі була в опозиції в УНРаді, повідомила про свій виступ з УНРади взагалі.

СОВЄТИ ПОГРОЖУЮТЬ ВІЙНОЮ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОЛЬСЬКО-НІМЕЦЬКОГО КОРДОНУ

Берлін, 12. червня. — „Теґліхе Рундшав", офіціяльний орган совєтської Контрольної Комісії в Німеччині, вияснив вчора, що „будь-яке намагання анулювати прилучення до Польщі німецьких територій на схід від Лінії Одри-Нісси, викличе нову війну". При цій нагоді газета твердить, що маріонетковий уряд Східної Німеччини є „єдиним законним представництвом німецького народу". Як відомо, кілька днів тому підписано „договір" між Польщею і Східною Німеччиною, — встановляючи „постійний" кордон між цими країнами на лінії Одри-Нісси. Західні алянти обстоюють засаду, що цю справу може остаточно вирішити тільки мировий договір. Орган совєтського окупаційного управління твердить, що цей кордон був встановлений договором в Ялті, натомість західні алянти пригадують, що в пізнішому договорі в Потсдамі ці території були віддані тільки під тимчасову адміністрацію Польщі, з виразним застереженням, що постійний кордон може бути встановлений тільки мировим договором. Польща в міжчасі під кожним оглядом анектувала ці землі, включно з виселенням з них автохтонного німецького населення. „Теґліхе Рундшав" твердить, що в Потсдамі Злучені Держави „намагалися створити невизначений кордон, щоби при нагоді можна його використати за причину до нової війни, подібно, як колись Гітлер використав в тій цілі справу польського Коридору".

ІТАЛІЙСЬКА КАПІТУЛЯЦІЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ НАСЛІДКОМ НЕПОІНФОРМОВАНОСТИ

Лондон, 12. червня. — Філд маршал вайкаунт Александер надрукував статтю на тему воєнного походу на Італію, стверджуючи, що коли б Італійці в 1943 році були знали силу союзницьких десантних сил, вони правдоподібно не були б так скоро скапітулювали. Лорд Александер твердить, що італійська капітуляція у вересні 1943 року, після повалення Муссоліні, не була наслідком ані алянтської сили, ані внутрішньо-італійських неспокоїв ані теж слабости німецько-італійського фронту, — але радше бажанням італійців своєчасно перейти на бік майбутнього переможця.

РОЗСТРІЛЯНО 2 ГЕНЕРАЛІВ ЗА ЗРАДУ НА ФОРМОЗІ

Тапеї, Формоза, 12. червня. Минулої суботи тут розстріляно двох генералів національно-китайських збройних сил та одного полковника і одну дівчину за зраду і підготову передачі Формози комуністам. Між розстріляними є генерал Ву Шіг, колись заступник міністра оборони. Усіх їх заарештовано в березні, після розкриття змови. Під час трусу в міністерстві оборони знайдено таємну радіовисильню, при допомозі якої ген. Ву Шіг порозумівався з комуністами. Всіх чотирьох розстріляно кулею в потилицю, зв'язавши їм назад руки та заставивши клякнути на коліна.

„ГРОМАДСЬКІ СХОДИНИ" ЗАМІСТЬ ВІЧА В СПРАВІ ЛІТНЬОЇ ОСЕЛІ

Ню Йорк, 12. червня. — Не зважаючи на інтензивні заходи Організаційного Комітету Літніх Осель, на скликане ним минулої суботи „велике віче" прийшло тільки около півтора сотні громадян і замість віча відбулися „громадські сходини". Намічені промовці не виголосили приготованих доповідей, але вони, як і деякі з приявних скористали з нагоди, щоби сказати терпке слово на тему тих багатьох тисячів наших патріотів, які цего слова не могли почути, бо на віче не прийшли, дарма, що воно було скликане в такій преважливій справі, як опіка над дітворою та вихованням молоді Вдв. Степан Ярема, що мав проводити вічем, п. Платон Стасюк, що мав реферувати бизнесову сторінку Оселі, панна Марія Клячко і ред. Євген Зиблікевич, та цілий ряд інших принагідних промовців висловлювали своє огірчення з приводу такої малої кількости приявних на віче, але рівночасно теж свою рішучість продовжувати започатковане діло з організацією літньої оселі. Дальші заходи в цій справі будуть своєчасно проголошені в пресі. Але після суботнішнього віча навряд чи можна сподіватись, щоби справа оселі була полагоджена ще цього року, як це початково пляновано.

ФРАНЦІЯ ПРО СВІТОВУ ДИЛЕМУ У ЗВ'ЯЗКУ З КИТАЄМ В О. Н.

Лейк Сoксес, 12. червня. — Голова французької місії в Об'єднаних Націях, Жан Шовель, заявив минулої суботи, що світ протягом найближчих кількох тижнів мусітиме вибирати між активним спротивом совєтському теророві в справі китайського заступництва в Об'єднаних Націях, або розвалом цеї міжнародної організації. В дуже обережній заяві французького представника добачується ознаку французького рішення покоритися совєтському домаганню та погодитися на комуно-китайське представництво в О. Н.

ЗНОВУ АВІЯЦІЙНИЙ ВИПАДОК НАД БЕРЛІНОМ

Берлін, 12. червня. — Совєтські боєві літаки, нехтуючи всіми засадами безпеки та договірних зобов'язань, демонстрували навколо американського цивільного літака недалеко місцевого аеродрому.

ЗБІЖЕВИЙ ДОГОВІР — НОВА ПРОБЛЕМА ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ

Женева, 12 червня. — Учасники і спостерігачі останньої конференції Господарської Комісії Об'єднаних Націй для Европи вважають, що нагла совєтська „готовість" підписати зі західно-европейськими країнами торговельно-збіжевий договір стане тепер одним з головних аргументів пропагандивної „холодної війни", залежно ще від становища Злучених Держав. На самій конференції американський представник не забирав слова і не висловив своєї думки в цій справі, хоча тепер передбачується американську опозицію до цього договору. Діло в тому, що західно-европейські країни не є самовистачальні під збіжевим оглядом і потребують довозу. При цьому наводиться для прикладу такий факт: Франція в обставинах може експортувати 3,000,000 тон збіжжя, але сусідня Німеччина може прийняти тільки 80.000 тон, бо вона зобов'язана договором закупити відповідну кількість зі Злучених Держав. Совєти зі свого боку, забираючи на конференції слово в справі свого експорту збіжжя, завжди додавали, що, мовляв, вони готові продати іншим країнам велику кількість збіжжя, але вони знають, що Америка на це не дозволить, бажаючи продати свою власну надвишку. З другого боку, европейські країни в більшості свідомі, що Совєти продають не тільки ограблене збіжжя зі свого населення, але рівночасно з цим придають і свою комуністичну пропаганду. Докищо, Совєти тільки виявили свою „принципову готовість" продавати Західній Европі збіжжя. Американське становище до цього узалежнюється ще від совєтських передумов. В кожному разі вже тепер передбачується, що ціла проблема стане черговим аргументом в пропагандивній холодній війні.

24 КРАЇНИ ВЖЕ ВИЗНАЛИ КОМУНІСТИЧНИЙ КИТАЙ

Гонґ-Конґ, 12. червня. — Комуно-китайська преса надрукувала офіціяльне повідомлення, що комуністичний уряд Китаю вже був визнаний 24 країнами. При цьому звертається увагу на факт, що між цими країнами немає Югославії, хоча відомо, що югославський уряд ще в дні 5-го жовтня минулого року проголосив ноту, в якій визнає комуністичний режим в Китаю де юре і де факто. З цього виходить, що комуністичний Китай властиво не признає Югославії. Між країнами, що визнали комуно-китайський уряд, називається: Совєтський Союз, Болгарія, Румунія; Мадярщина, Північна Корея, Чехословаччина, Польща, Монголія, Східна Німеччина, В'єтнам, Альбанія, Індія, Швеція, Данія і Бурма. Британія, Норвегія, Швайцарія і Голландія мають в Пейпінгу своїх представників, які ведуть переговори в справі встановлення дипломатичних стосунків. Ізраїль Афганістан, Фінляндія, Пакистан та Цейлон висловили своє бажання встановлення взаємин з Китаєм.

СОВЄТИ ПРОДАЮТЬ В БЕЛЬГІЇ НАГРАБОВАНІ ДІЯМАНТИ

Антверпія, Бельгія, 12. червня. — Від деякого часу Совєтський Союз засипає місцевий світовий ринок дорогоцінностей своїми шліфованими діямантами з перед-революційних часів, отже всіми тими дорогоцінностями, що їх відібрано під час та після революції від совєтських громадян. В місяці квітні Совєти продали цих діямантів на загальну вартість 5,000,000 бельгійських франків. Діяманти постачає совєтська амбасада за посередництвом місцевих торговців вже від 16 місяців. Загальну вартість проданих досі діямантів оцінюється на поверх 50,000,000 франків, або на поверх 1 мільйона долярів. Тому, що Бельгія не має торговельного договору зі Совєтами, бельгійські власті початково думали заборонити цю торгівлю, але досі толерують її, бо за одержані за діяманти гроші Совєти купують бельгійські продукти, головно електричне устаткування. Теж ніхто не має сумніву щодо походження цих діямантів та що вони стали совєтською „державною власністю" після того, як велика частина їх власників була вбита, заморена голодом або закатована на каторжних роботах.

СТВОРЕНО ОРГАНІЗАЦІЮ „СВІТОВОГО БРАТЕРСТВА"

Париж, 12. червня. — У висліді конференції 155 представників з 12 країн тут рішено створити організацію „Світового Братерства", яка змагала б до „приязні, порозуміння і співпраці між всіми народами, расами, релігіями, національностями і культурами". Конференція обмірковала пропозицію статуту та вибрала тимчасовий Комітет нової організації, що мала б розгорнути свою діяльність в цілому світі, за вимком під-совєтських країн. Організацію піддержують католики, протестанти і жиди.

ЗАХІДНІ АЛЯНТИ ВІДКИНУЛИ СОВЄТСЬКУ ПРОПОЗИЦІЮ В СПРАВІ БЕРЛІНА

Берлін, 12. червня. — Західні алянти відкинули совєтську пропозицію щодо одностайного голосування в цілому Берліні для вибору одного управління, вважаючи совєтські передумови за невідповідні. Признаючи за правильну саму потребу об'єднання міста, західні алянти не можуть погодитися на совєтське домагання однакового представництва в спільному управлінні совєтського сектора з одного боку і трьох західніх секторів з другого.

БЕЛЬГІЙСЬКИЙ КОРОЛЬ В РИМІ

Рим, 12. червня. — „Добровільно вигнаний" з Бельгії король Леопольд, в справі повороту якого в Бельгії вже від кількох місяців продовжується загрозлива внутрішньо-політична криза, прибув до Риму, щоб взяти участь в абходах Святого Року. В Римі привітав його бельгійський амбасадор при Ватикані.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sunday, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Hates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

АЙЗЕНГАВЕР ДО МОЛОДІ

Ввійшло в американську традицію виголошувати промови з нагоди закінчення шкільного року і випуску студентів, які покінчили університетські студії. На було б потреби про це згадувати, якби ті промови не були глибокого змісту і не порушували важливих проблем, виховних, моральних, чи громадських. Тому саме тим промовам, що їх виголошують визначні особи, присвячують газети багато місця. До таких промов можна зарахувати теж і промову ген. Двайта Д. Айзенгавера, президента Колумбійського Університету, виголошену до 8,108 студенток та студентів, що покінчили цього літа науку в школах цеї установи.

Айзенгавер зазначив у перших своїх словах, що він сам не має такої мудрости, яка могла б бути дороговказом для молоді на тому життєвому шляху, на який вона тепер вступає. Зате він поручає „колективну" мудрість — Колумбійський Університет — з усіми його науковими та виховними силами, з якими молодь повинна надалі вдержувати звязки. Тут треба шукати поради у людей науки, коли йдеться про такі складні проблеми, на зрозуміння яких замало навіть цілого життя студій великого інтелекту. Це мова про політично-соціяльно-економічні проблеми, такі важні у сьогоднішній добі, а далі про світову революцію, американську систему, світове замирення, збросння, піклування держави своїми громадянами, незбалансований державний бюджет, інфляція і т.п. В розумінні тих проблем, казав Айзенгатер, Колумбія може молоді далі помагати. Зате моральний бік життя є вже цілковито в її власних руках і за нього вона сама відповідальна.

„Нема в Америці ніякого такого лиха, якого віра, любов свободи, інтелігенція та енергія її громадян не могла б вилікувати", казав далі Айзенгавер. Тому нема потреби іти до чужих на науку! При цьому треба памятати, що кожна нова генерація вносить свіжість у розвязку різних проблем свого народу. Теперішнє молоде покоління, стверджував Айзенгавер з вдоволенням, є поступовіше від цього, в якому він сам виріс. Воно краще розуміє дискримінацію і гнет, тому й краще розвяже того роду проблеми, ніж їх могло б розвязати старе покоління, яке глядить завжди взад. Від сучасної молоді залежатиме, чи світ стане моральнішим і благороднішим, чи буде цинічним і неморальним.

Айзенгавер звернув ще увагу американської молоді на ту обставину, що американців уважає дехто реакціонерами тільки тому, що вони обстоюють „політичну і економічну свободу одиниці". Та вони є реакціонерами тільки в очах таких, що хотіли б над ними панувати, накинувши їм чужий устрій. Обороняючи так американську систему, ген. Айзенгавер дораджував не замикати очей на її недомагання. Вільна Колумбія, казав він, не відступить від „Американського Вірую" і не дасться звести з цього шляху „цензорам", що напихаються, чи тим підривним елементам, що хотіли б заставити Америку іти за чужою наукою. „Цілковита правда" — до якої змагаємо — „є, на нашу думку, головною підпорою людської свободи та вічних цінностей", говорив ген. Айзенгавер.

При кінці закликав він молодь як „нарід віри, сили, мужности та інтелігенції" не йти за тими, які часто „дораджують іти проти чогось, а не за чимсь". Сьогодні, казав Айзенгавер, призначено Америці бути у проводі світу. Ця велика нагода це одночасно обовязок так поступати, щоб „той провід став зразком для усіх часів під оглядом моральним, інтелектуальним і матеріяльним".

"PANEM ET CIRCENSES"

У своїй промові на закінчення шкільного року в Вашингтон Юніверситі у місті Ст. Луїс, старенький уже дорадник кількох президентів, Бернард Барук, звернув увагу молоді на необхідність поборювати комунізм як того ворога, який нищить демократію. „Це не справа політичної філософії або політичної організації..., це питання життя або смерти... При дискусії над академічною свободою треба памятати, що ті, які сприймають комуністичну доктрину, мусять теж сприймати комуністичну дисципліну... А ми не хочемо резигнувати з нашого права самозбереження".

Одначе комунізм — говорив Барук — не є єдиною небезпекою, яка грозить нації.

Є ще друга небезпека, внутрішня, подібна до тої, яка колись знищила могутню римську імперію, Про цю небезпеку повторяють заєдно учителі й професори при навчанні римської історії, а яка вилялася в латинських словах: "Panem et circenses" („Хліба і циркових вистав"). Мати що їсти і забавитись — це був „ідеал" римських мас, який довів ту могутню країну до руїни. Далі говорив Барук про мобілізацію забезпеки перед людьми, які підчас війни використують кожну нагоду для призбирання маєтку, коли інші віддають своє життя. Користолюбивість так розповсюдилася серед широких кол громадянства, говорив Барук, що політичні провідники часто дбають головно про те, як догодити різнородним забаганкам цілих груп населення, щоб їм приподобатися, обіцюють їм різні матеріяльні багатства. Це так, як за могутньої римської держави, яку довели до руїни не так зовнішні вороги, як внутрішні демагоги, які потурали подібним забаганкам широких мас, щоб тільки втриматися при владі. Маси домагались від своїх володарів „хліба й забав" так довго, поки ця практика не знищила життєздатности цілого народу та не перемінила його на бездільну масу, неспосібну до оборони проти зовнішнього ворога. Барук побоюється, щоб таке не повторилось в Америці.

Цю небезпеку має на увазі теж і президент Труман та уряд, так, що вже започатковано конгресове слідство в справі підступного видурювання гроша нахабними людьми, яких загально називають „рекітирами". Рекітірство це принадне „зайняття" і до нього липнуть нерідко впливові політичні провідники. Такі провідники вміють захоронити неодного злочинця перед рукою караючої справедливости і тому вони небезпечні для загальної моралі цілої країни. Охороняючи злочин і неморальність, вони стають побратимами комуністів, які на свій лад деморалізують, обіцюють „рай" робітникам, а при помочі фондів, присланих їм з країни неволі, заманюють високо освічених людей у свої сіти, обіцюючи ще й провід у своїм диктаторськім раю. Такі одиниці, як Фукс, Гісс, чи хочби й Кан і цілий гурт артистів з Голивуду, це тільки зразки, до чого може докотитися освічена людина в погоні за нездійсненим щастям. Їх наслідують теж і деякі робітничі демагоги.

Щастя людини залежне від її внутрішньої дисципліни на підставі духового розвитку. Матеріяльний добробут це природна вимога, бо без заспокоєння голоду й щоденних життєвих потреб не можлива ніяка праця. Коли ж людина пуститься в погоню за розкошами, опертими тільки на матеріяльним добробуті, вона мусить швидше чи пізніше зледачіти, а ледачі й зматеріялізовані люди не спосібні до саможертви для високих ідеалів, в тому теж і до оборони рідної землі.

Господарські проблеми на випадок війни

Можливість нової світової війни в теперішньому східно-західному напруженні та необхідність оборонної підготовки вже сьогодні визначують курс господарської політики поодиноких країн та є важким тягарем для їх національних господарств. Під цим оглядом на окрему увагу заслуговують думки, висловлені на т. зв. курсі господарської мобілізації, влаштованому бизнесменами та резервістами в готелі Астор в Ню Йорку.

Комадор Нейві Вилієм Т. Грінгал з Індострієл Каледж американських збройних сил, промовляючи на цьому курсі ствердив, що Советський Союз видає тепер річно 45,000,-000,000 долярів на військові цілі, що мають виразно агресивний характер. Він вважає, що на випадок нової війни зі Советами, кошта американської оборони виносили б 145,-000,0000,000 долярів річно. Така війна, якщоб вона потривала так довго, як друга світова війна, коштувала б Америку 525,000,000,000 долярів або й більше та збільшила б національне задовження до 600,-000,000,000 долярів. Для фінансового видержання тих коштів вартість доляра мусіла б бути зменшена до 9 центів, навіть на випадок виграної війни. В обличчі такої ділеми він гостро критикував уряд і приватні інституції за відсутність належних студій та розвитку американського господарства під кутом потреб оборонних видатків. Він вважає, що без такого основного знання не можна встановити здорової оборонної політики і Злучені Держави можуть легко впасти жертвою повтореної Сталіном політики Леніна: „Ми повинні змусити Злучені Держави до руїни видатками".

Полковник авіації Джордж Келер, полковник армії Шеер Робінсон і комадор нейві Юджін Дейвіс з такою самою відвертістю обговорювали проблеми господарської розвідки, логістики та людської сили, що стоять перед Злученими Державами в теперішній холодній війні та в евентуальній стрілянній в майбутності. Проте, проблеми, видвигнені комадором Грінгалом, були предметом найгарячішої дискусії між 300 приявними на курсі найвищими екзекутивними і резервовими старшинами.

Комадор Грінгал почав свої міркування від аналізи фінансування минулої війни, що — по його думці — буде далеко невистачальним на випадок нової війни. Признаючи, що Вашингтон має досить турбот з фінансуванням холодної війни, він проте ствердив, що інформації Амуніційної Ради, Ради Ресурсів Національної Безпеки та Департаменту Скарбу виявляють, що потреб дальшого фінансування та його відношення до господарства країни ще досі не взято до уваги. Для підтвердження серіозности цих потреб, доповідач навів слова ген. Омара Бредлі, предсідника шефів злучених штабів: „Боюся, що війна втрачає дещо зі своїх жахів для тих людей, які ведуть її зі зиском. Неморальне поєднання добробуту з війною могло б засліпити декого з нас на дійсність, що кожна війна наостанці є процесом знищення".

На тему советських видатків, комадор Грінгал говорив: Офіційно признаний советський бюджет видатків на військові цілі виносить 79 біліонів карбованців — 20 біліонів долярів по новому вимінному курсі, — або 19% більше, в порівнянні з попереднім роком. Проте, уважні студії виявляють, що ці цифри, хоч і як вони великі, є далекі від точних. Бо видатки на атомічні досліди в советському бюджеті є в рубриці видатків на виховання і науку. Літаки та їх устаткування є там на роз-

(Докінчення на стор. 3-тій).

А. Краєвий.

Забезпечення старших українських діячів

Над ініціятивою п. Марії Косович, що виступила у „Свободі" зі статею „Створім Фонд опіки над діячами української культури", здорова суспільність не може перейти байдуже. Справді, це річ, з приводу якої не доводиться довго дебатувати. У всьому культурному світі старі люди, зокрема інтелектуальні робітники, мають на старість більше або менше забезпечення. Тут, в Америці, читаємо чи не кожного дня про слушні вимоги робітничих юній, щоб кожний робітник вище 65 років діставав від своєї фірми пенсію, не менше 100 дол. місячно. Чи в таких часах повинні українські інтелектуальні робітники бути здані на старості літ тільки на волю долі? А памятаймо, що часто якраз ті найбільш ідейні, що вірно служили українській справі, за життя забували про себе...

На цю тему можна говорити багато „жалібних" слів і промовляти „до серця" і „жертвенности" добрих людей. Але, здається нам, це було б негідне ані поважаючого себе сусвільства, ані тих заслужених діячів культури і громадського життя... Тому може навіть більш „гуманно" приклмкати в даному разі на поміч здоровий розум і „холодний розсудок". Бо, властиво, хто це такі „старі, заслужені діячі" української культури та украніського національного життя? Це люди, які мають понад 60 років життя і багато десятків років праці над собою і, одночасно, теоретичної і практичної праці в певній галузі науки, літератури, мистецтва. 60 літ сьогодня не є „критичний вік", і перед кожним таким інтелектуальним працівником є ще повних 5-10 літ, коли він якраз може ще дати великі культурні цінности, як наслідок усього свого попереднього життя. Що, власне, так мається річ, говорять нам факти щоденного життя: 66-літній президент Труман, 70-літній віцепрезидент Барклі, Чорчил (70 р.), Айнштайн (70 р.), Бевін (68 р.), Бернард Шоу (94 роки), Аденауер (70 р.), Тосканіні (80 р.) і навіть Сталін (70 р.), — не зважаючи на те, що про скорший вічний одпочинок його молиться цілий світ... Не хочемо зражувати і псувати „репутацію" багатьом нашим українським заслуженим діячам, для яких після 50 років — час спинився і уже 20 літ — ні з місця!... Таким чином, справу можна і треба би ставити не стільки в площі „допомоги" нашим заслуженим діячам, скільки в площі найбільшого використання і експлуатації цих діячів для добра української справи. І українське суспільство, а передовсім його провідні діячі повинні поставитися до своїх старших колег лише так, як ставиться розумний і вирахований господар до своїх робітників, від яких ще може мати користь...

Пані Марія Косович у своїй статті виступає із шляхетною пропозицією, щоби справою занялися наші асекураційні товариства, для яких ця річ близька ідеологічно і організаційно. Проти цієї пропозиції не виступаємо, — вона видається нам досить реальною, а, крім того, наоколо себе, у життю, ми бачимо найбільш різноманітні форми допомоги й самодопомоги. Справа помочі нашим старшим діячам є важлива і дуже актуальна, тому цілком заслуговує того, щоби нею занятися окремо і спеціяльно.

Але в даному разі не можемо утриматися, щоби не пригадати про Український Народній Фонд. Власне, цей Фонд є подуманий, **як основна народна фінансова установа, що мобілізувала б народні засоби на народні цілі.** Його головні цілі — визвольна боротьба і українська культура. І, будь в Українському Фонді засоби, якраз велика частина старших українських діячів могла б бути цілком ділово затруднена, без понижуючих моментів „допомоги" і „доброчинности". На жаль, ідея Народного Фонду і його колосальне значення для цілого українського національного життя, ще не дійшла належно до свідомости широких кол нашого суспільства. Національний Даток, страчений своєчасно — не кажемо — кожним громадянином, а лише кожним **свідомішим** громадянином, дав би у висліді такі фонди, при допомозі яких була б розвязана ціла низка найбільш пекучих справ, а в тому й справа нашої національної гідности, — забезпечення старших діячів нації.

Тому, не заперечуючи того, що над спеціфічною справою наших старших діячів треба подумати окремо, зазначаємо: усе свідоме українське суспільство мусить подбати, щоби справа Фонду **була якнайсильніше зактивізована.** Кождий мусить виконати свій обовязок ретельно і негайно і подбати, щоб й інший зробив те саме. Це іспит нашої готовости до власної державности. І тоді автоматично відпаде ціла низка справ, над якими, без Фонду, безперериво, безсило і часто безвислідно б'ється суспільна думка...

Ольга Мак. Авторські права застережені!

„ЄЖОВЩИНА"

(Уривок з автобіографічних матеріялів).

17)

Розпочавши під доглядом вартового писання, я зрозумів з першої сторінки, яку неприємну і тяжку задачу маю перед собою. Адже з тих автобіографічних фактів різних прізвищ різних людей мало повстати моє обвинувачення, котрого не могли добитися безсонницею і стоянням. І дійсно, багато моїх бувших знайомих з часів дитинства спинилося закордоном, багато раніших і пізніших приятелів було вже ув'язнено і розстріляно в попередніх процесах українських підпільних організацій. Долі багатьох я не знав взагалі. Але була маса таких, котрі були на волі і працювали. За саме знайомство з категорією політично скомпромітованих вага мого обвинувачення побільшувалася, дарма, що наше знайомство не мало в собі нічого спільного з протидержавною діяльністю. А згадувати отут на письмі про тих, хто був ще на волі — значило піддавати їх також небезпеці! Промовчувати певні імена в умовинах всеобіймаючого особистого обліку і шпигунства — було ще більше небезпечно, про що, зрештою, попередив мене сам слідчий. Не писати нічого взагалі? Також неможна!

І я писав. Згадував, правда, лише тих, кого не можна було не згадати, але при тому рука моя тремтіла, як у злочинця, що робить замах на свого ближнього. Використовував при тому весь свій літературний хист, мимоходом ніби робив наголос на тих, кому це могло найменше пошкодити, і навпаки, як тільки міг поменшував вагу знайомств з тими людьми, за котрих боявся.

Так, наприклад, зупинився я кількох рядках на випадковому знайомстві з Володимиром Затонським, видатним комуністом, котрий був свого часу Народним Комісаром Освіти України і котрого большевики в 1934 році розстріляли.

Випадок хотів, щоб колись я зустрівся з ним у моїх знайомих при столі за чаєм. І в своїй автобіографії я про це згадав, знаючи, що це покійному ні в чім не може пошкодити, а з другого боку кладе відбиток щирости на мої „признання".

Писав я майже 4 дні і 4 ночі, за виїмком тих хвилин, коли тратив притомність, бо спати мені і далі не давали, не давали навіть думати. Досить було на хвилину припинити писання, як вартовий штовхав мене і кричав:

— Чого думаєш? Пиши! Адже по тобі зразу видно, що ти польсько - німецько-германський шпіон!

Це було страшне!

Тепер можу зрозуміти, чому найтяжчою формою смерти, котру колись придумали китайці, була смерть від безсонниці. Засудженому на таку смерть не давали спати, кололи і штовхали його, і це приводило до того, що нещасний по кількох днях благав покінчити з ним, яким завгодно жорстоким способом, аби тільки позбавити мук безсонниці.

Кожний найменший рух викликав в ушах тріск, ніби від рушничних пострілів, бачені предмети набирали дивовижних форм, розтягалися, викривлялися, двоїлися, тріслися в очах, а мозок горів, немов охоплений „вогнем! Здається, коли б можна було впасти на розпечене каміння, то й там чоловік заснув би блаженним сном.

А вже найбільше мене дратував портрет Єжова. Я старався не дивитися на нього, але якась непереможна сила часом скеровувала мій погляд в його бік, і тоді я бачив, як кривавий комісар починав трусится від беззвучного злорадного сміху. Спочатку трусився лишень він сам, але потім з ним починала трястися рама, потім стіни, а потім вся кімната перехилялася і крутилася в дикому вихрі і нарешті все зникало в небуття.. Це були райські хвилини! Тривали дуже коротко: штовханці і холодна вода вертали мене до дійсности, до ненависної кімнати ч. 22.

По чотирьох днях майже весь папір був списаний, і мене відвели спати. Скільки я спав — не знаю. Прокинувся від штовханців і відчув, що тіло моє стерпло від лежання на голих дошках.

Хиляючись і падаючи з ніг, я пішов у супроводі вартових до начальника, котрого застав в асисті його заступника „Воші". Пригадавши собі характеристику цього ката недавнім моїм знайомим з підвалу, почув, що шкіру мені обсипало морозом...

Перед обома екаведистами лежала купа списаного мною паперу, і „Воша" злобно і ехидно посміхався.

— Ти бачиш, говорив до начальника, — що він тут понаписував? Для чого це нам потрібно?! А про організацію — ні слова! Панькаєшся з ним!... — І він погано вилаявся. — Я б його... Він би у мене іншої заспівав!... Дай мені його тільки на два дні!...

— Лиши, лиши, браток! — заспокоював його начальник. — Я пообіцяв йому, що його пальцем ніхто не торкне, а він признається!... Я свого слова дотримаю!

— Подумаєш! Ще йому слова тримати! Два чоловіки мусить коло нього днювати і ночувати! Коли ми так коло кожної сволочі будемо по двох людей тримати, то нам і цілого війська не вистачить!

— Ти! — звернувся до мене. — Ти ще довго будеш ламатися?! Як ти мені до завтра не напишеш за організацію, то, — я тобі також даю слово! — увечір вже тут буде сидіти твоя жінка, і я сам у твоїй присутности буду її допитувати! Чуєш? А я вмію допитувати добре!...

На цю згадку кров заледеніла мені в жилах, бо я знав, що здійснення погрози не представляло для цих бандитів жадної трудности. Моментально встали перед моїми очима цементові підвали, почулися душуроздираючі крики катованих, згадалися власні переживання!... Побачив свою жінку, скатовану, закривавлену!... Побачив осиротілих дітей і...здався!

— Мені все одно... — видушив з себе якимсь гробовим голосом. — Я буду признаватися.

(Дальше буде).

Робберт П. Паттерсон
Колишній Секретар Військових Справ і Федеральний Суддя

ПЕРЕМОГТИ СТРАТЕГІЮ ЗАПЛУТУВАННЯ

Це є стаття з серії статтей про важливі аспекти сьогоднішнього американського життя, написаних видатними американцями в зв'язку з рухом „Листів з Америки".

Сьогодні агресивний імперіялізм загрожує свободі геть на всьому світі, активно використовуючи силу і терор. Підготовлюючи свої руїнницькі пляни, ненависники свободи застосовують методи заплутування.

Стратегія заплутування є така сама, як була й гітлерівська, але тактика є більше витончена. Вона полягає в тому, що словами „демократія", „миролюбний", „вільнолюбний" крутять так, що вони починають набувати значення, як раз протилежного до того, що вони завжди мали; далі — інших обвинувачують в агресії, підпалюванні війни та в інших злочинних проти людства, тобто саме в тому, що роблять тепер ненависники свободи. Вони прикидаються скривдженими, а в той же час намагаються накинути свою волю на всі народи. Стратеги заплутування апелюють до окремих груп, намагаючися нацькувати одну групу на всі інші. Вони навмисне перебільшують значення другорядних питань, а найважливіше або замовчують, або перебріхують.

Здається ясно, що перед лицем такої загрози, всі, що раніше разом боролися проти нацизму і фашизму, тепер повинні спільно стати в боротьбу з комунізмом. Проте боротьба з комунізмом повинна полягати не тільки в запереченні його, але й у позитивних справах.

Маршалів плян є найвидатнішим прикладом посилення свободи в позитивний спосіб і недаремно цей плян називають найшляхетнішим і найщедрішим актом в історії. Він і справді таким є, а крім того він свідчить про волю вільного народу обороняти свою власну волю.

Ми не маємо ілюзій щодо труднощів, що стоять перед нами. Кремлівські диктатори, захопивши довічну владу, будуть продовжувати підкорення слабких і боязких. У війні нервів вони войовничі, вони поводяться в зухвалий і провокаційний спосіб. Отже, треба бути готовими не до одної бойової тривоги, хоч ми надіємось і віримо, що зможемо не допустити вибух війни.

Наше завдання буде важким. Значно легше розділитися, аніж триматися купи. Але необхідно і для нас, і для всього світу, щоб ми були об'єднані і щоб ми підсилювали і в самих собі, і в інших віру в основні принципи, що на них тримається свобода.

Через це ми повинні підтримувати тверде рішення нашого уряду допомогти вільному народові врятувати свою свободу. Ми повинні підтримати рух за створення союзу західних демократій. Ми повинні підтримати Атлантійський Пакт, Програму Допомоги Европі і переселення військового спорядження дружнім і вільним народам, що тепер є під тиском чужинецької диктатури.

Ми хочемо, щоб всі вищезгадані завдання були виконані в рямцях Об'єднаних Держав, постільки це буде можливо, а де в тих випадках, коли акція в межах Об'єднаних Держав буде заблокована і затримана остаточним нерозумним вето, то наша держава не повинна на тому зупинитися.

Ми повинні зробити всі можливі зусилля, щоб Акт щодо Переміщених Осіб був проведений якнайефективніше, бо очевидно, що в сьогоднішніх умовах то буде одною з найбільших вкладок до справи справжньої демократії.

Бувають такі питання, на які американці не мають однаковісінького погляду, але в тому й суть демократії, що наш нарід має волю дискутувати і приймати рішення щодо тих питань. Ми знаємо про недоліки нашої демократичної системи, але ми ніколи не дозволимо нашим ворогам експлуатувати ті недоліки з метою зруйнувати нашу демократію.

Ми в Америці повинні завжди пам'ятати, що ми маємо вічну правду Декларації Незалежности — що всі люди створені вільними і рівними. Ми маємо науку наших релігій — католицької, протестанської, жидівської — про те, що всі люди є брати. Ці живі принципи повинні завжди керувати нашим сумлінням і поведінкою. Коли ми будемо вірними їм, то наша країна буде справді країною братерства „від моря до осяяного моря", надією і прикладом для всіх вільнолюбних людей, на всьому світі.

Англійці про еміграції

Місячник Британського Інституту для Політичних Дослідів (голова — консервативний діяч лорд Ванзіттарт) містить у березневім числі свого органу „Юропіен Афферс" статтю Едварда Монтґомері під назвою: „Що задумують реакційні еміґранти?"

Автор статті подає характеристику груп політичної еміґрації різних націй, що перебувають у Лондоні. Починає він від поляків:

„На горі сидить над усіми висока лиса фігура Августа Залеського, самозваного президента Польської Республики, чоловік, що був у Пілсудського міністром закордонних справ. Його політична ґрупа, Ліґа незалежности, була сильною підпорою для Пілсудського і „полковницької кліки", яка піддержувала маршала при введенні польської конституції 1935 р., яку Залеський досі визнає і на основі якої, як він каже, він є законним наслідником маршала, як голова Польської держави. Слід придивитися на хвилину до цієї конституції. 13 параграф дає диктаторські права президентові, ставляючи його „відповідальним перед Богом та історією", а не перед урядом, парляментом або нацією. Вона дає теж президентові необхідне право призначити свого заступника. Ясно сказавши, є тільки одне слово для означення цієї конституції: фашистівська!

Дивна держава без країни, якою головою заявляє себе Залеський, має уряд з чотирьох осіб: Томашевський, прем'єр-міністер, Соколовський, закордонний міністер, Русінек, міністер для справ еміґрації і ґен. Одзенський, міністер оборони і внутрішніх справ. Останній з них є найцікавіший з двох причин: він заявляє, що він є в контакті з нелеґальним рухом у Польщі; і він є фактично персональний агент ґен. Андерса в уряді, Андерса, що був за війни командуючим польських сил.

Андерс... „із Лондону керує польським Союзом Комбатантів, напіввоєнною організацією, якої всі члени є бувші вояки. Його дивізійні і полкові організації не порушені. Він має свою власну розвідку, яка шириться на Арґентину, Канаду і Америку, куди багато його бувших вояків виемігрувало. Він є головою „генеральського кола", яке має 60 членів. Він себе бачить у двох ролях: як голова східньо-европейської армії, що б'ється проти росіян; і як майбутній диктатор Польщі...

Є так званий югославянський національний комітет, що складається виключно із сербів, який має благословення короля Петра, але ледви чи ще кого іншого. Його головою є 80-тилітній проф. С. Іванович і навкруг його є корпус дипльоматів і міністрів, які стояли при владі під передвоєнними диктаторськими режимами.

Мало чути про останки реакційного режиму в Румунії, якого відоме хабарництво в передвоєнних роках витворило приказку, що румуни не є нація, але професія. Але вони є тут. Є румунська національна рада, під головуванням ґен. Радеску. Один із провідних членів є Ґріґоре Гафенку, одного часу закордонний міністер у ґен. Антонеску, провідника „Залізної Ґвардії", яка колябурувала з Гітлером.

Ці духи минулого, що літають у Лондоні і Вашінґтоні, плинуть на хвилі антикомунізму. Але вони не мають нічого дати для справи демократії. Ті з них, які є справжні патріоти, що шукають тільки визволити їх країни від комуністичної тиранії, мають бути попереджені, що вони не помагають, але гальмують світову боротьбу проти комунізму; і що їх справі найкраще міг би послужити їх відхід в забуття. Але між ними є інші, до яких цей заклик не буде мати доступу; це ті, що шукають не свободи для своїх країн, але дальшого поневолення їх країн під власним режимом; це ті, що є так само ворожі до демократії, як комуністи, і яких єдиний спір зі Сталіном є за те, хто має бути диктатором; це ті, що плянують і інтриґують тільки з одною ціллю: вернутися до влади через третю світову війну. Чи можна терпіти далі, щоб ці небезпечні махінації продовжувалися?

(„Українське Слово", Париж)

ТРЕБА ВМІТИ

Щось довго не бачив я після того Івана Петровича. Та врешті знов здибав на вулиці. Іде собі, статечний, поважний такий, з геть повною текою. Питаю:

— Як, пане Пролазко, ся маєте?

— Те, те! — замахав він на мене руками. — Який я там пан Пролазко! Не пан Пролазко! Не пан Пролазко, затямте собі, а гер Пролязер... Пролязер, — і під самого носа мені авсвайс втикає.

Дивлюся: німецький орел із свастикою і чорним по білому, що райхсдойчерові Йогану Пролязеру видано. Я аж за боки взявся від сміху:

— Ви — німець?!. Йоган Пролязер?! — і, знай, регочу собі тільки.

Навіть образився:

— Чому смієтеся? — питає. — Що смішного тут знайшли? Хіба ви не знали, що мій батько з німецьких кольоністів був і що йому тільки прізвище були перекрутили? Чому ж мені, стопроцентовому німцеві, райхсдойчером не бути?!

Трохи вгамувавшись від сміху, питаю:

— А що то за тека у вас? Десь працюєте?

— Авжеж, і не „десь", а на відповідальній посаді, — відказав він багатозначно, а тоді нахилившись тихенько додав: Провадимо чистку установ від прокомуністичних і антинаціональних елементів... А втім, до побачення, — не маю часу, ... справ... сила...

— — — — — —

Проте побачення того з ним мені вже більше не судилося. А сталось це так. Якось, три дні не обідавши, згадав я, що звичка, бач, звичкою (то сталінський харч був, то гітлерівський), а треба ж людині і їсти. Отож, узявши під пахву старі штани, подався я на базар, щоб „реалізувати" їх бодай на картопляне лушпиння. Та там не я ті штани, а оті німецькі „визволителі" якраз мене та так ще зреалізували, аж я за тиждень якийсь опинився в свинарнику німецького бавера. А до Полтави тим часом нові „визволителі" прийшли. Отак за надцим Іваном Петровичем і загуло, як за вітром... Де він тепер? Що йому сталося? Чи не попався десь часом большевикам? Чи не загинув в бою чи від бомби? Чи не поневіряється світом безпритульний, з порожньою торбиною за плечима? Не раз отак питав я сам себе, не даючи собі ради у відповіді...

— — — — — —

Та якось (а був я тоді вже в таборі) пішов я до таборової бібліотеки почитати „Лиса Микиту" або „Комаря", щоб оту таборову нудьгу трохи розважити. Спитав був бібліотекарку, та на разі, — каже, — жодного гумористичного журналу немає. Аж тут незнайомий добродій, що за боки від сміху брався, дочитуючи якусь газету, простягає її до мене:

— Навіщо вам гумористичні журнали? Ото прочитайте „Радянську Україну", — найкраща за всіх них!

Узяв я ту саму „Радянську Україну", непевно отак покрутив у руці, а тоді, дуже набравшись, переглядати почав... Ну, природньо, майже на всю першу сторінку портрет отого „ясного сонечка"... Замуцило мені, мало до плювальниці вже не подався, та якось переміг себе... обійшлося. Дивлюсь далі, на наголовки: „Сталін як корифей світової науки", „Українські колгоспники дають великому Сталіну обітницю перевиконати плян заготівлі", „Кримські татари дякують великому Сталіну (Лист з Казахстану)", „Совєтські робітники вимагають збільшення своїх виробничих норм", „Жахливі злидні американських робітників", „Англо-американські імперіялісти вимагають ДП за їх бажання повернутись до СССР", „Зразковий комуніст"... Ану, думаю, прочитаю, що воно в них за комуніст такий... і ось що тут прочитав: „На голову комісії чистки полтавських установ та організацій від прованістських і антисовєтських елементів призначено члена обласного комітету КП(б)У тов. Івана Петровича Пролазка, що виявив себе зразковим членом партії. Звільнений від військової служби через загрозливий стан здоров'я, він добровільно вступив у лави Червоної армії, а попавши через тяжку хворобу в сферу німецької окупації, зорганізував і очолив, видужавши, невеликий партизанський загін, з яким провадив героїчну боротьбу проти фашистського наїзника"... Протер я собі очі, ще раз перечитав, і знов протер очі, і знову перечитав, і... і аж газета з рук мені випала... Бо це ж вам, шановна громадо, не чарку горілки ковтнути, бо це ж... це ж... треба вміти!

Бікей

ЛИСТИ З АМЕРИКИ

3. Сила Америки

Люди в чужих країнах часом думають про Америку найдивовижніші речі! До того ж та самісінька особа може мати дві цілком протилежні думки, та ще й обі фальшиві.

То є факт, наприклад, що про Америку часто кажуть, що вона „квола", бо начебто її сила послаблена від того, що населення має високий рівень життя. В той же час про Америку кажуть, що вона „войовнича". Америку уявляють як „ледачу країну" і в той же час як агресивну!

Ворожі пропаґандисти підтримують ці крайності, знаючи, що подвійна брехня більше заплутує і є більш небезпечною. Громадяни, які беруть участь в „поході за правду" повинні поборювати цю брехню кожним можливим способом.

Яка ж є насправді сила Америки? Як можуть допомогти листи до друзів і родичів за кордоном поширити правду про силу Америки?

— — — — — —

Те, що зробила Америка підчас двох світових війн є, певна річ, доказом того, що вона не є „квола". Хоча кожний нерв країни тепер напружений проти дальших воєн, проте Америка хоче бути сильною, хоч і миролюбною.

Наші буденні листи можуть розповісти про ці глибокі почуття американців. Розповідаючи про життя містечка чи міста, автор листа поступово відтворює мирне життя людей, відданих справі миру, а проте готових за всяку ціну захищати свою свободу.

Звичайно, можна писати й про такі неприємні випадки щоденного життя, що трапляються в кожній громаді — про хлопчаків, що стали на погані шляхи, про якісь злочини чи розлуки. Але розумна людина, пишучи листа, не згадуватиме про ці речі, щоб не дати нагоди злісним критикам шепотіти: „Бачите, я ж вам казав, що ці американці кволі, та ще й розкладаються". Розумний громадянин натомість підкреслить працю шкіл, робітничих організацій, зборів громадян, що пожвавлюють спільне життя громади.

— — — — — —

Це є стаття з серії щотижневих статтей, поширюваних Загальною Радою Американської Єдности з метою допомогти американським громадянам ширити правду про Америку по всьому світу. Якщо у Вас є якісь питання чи побажання щодо того як зробити родинні чи ділові листи це ефективнішою зброєю у поході за правду — то напишіть листа до редактора, або до Загальної Ради Американської Єдности: COMMON COUNCIL FOR AMERICAN UNITY, 20 W. 40 STREET, NEW YORK 18, N.Y.

ВІДЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЦЯ

В Міннеапольському Інституті Мистецтв саме тепер відбувається Дворічна Виставка Графіки і Рисунку (13 травня — 25 червня). На тій виставці бере участь двома працями молодий український мистець Яків Гніздовський, який минулого року прибув до цієї країни як скиталець з Німеччини. На згаданій виставці він отримав другу нагороду за найкращий дереворит і його працю закупив для своїх збірок музей.

Варто відзначити, що на ту виставку надіслано до 300 творів понад 100 мистців, але вибрано тільки 81. Вибору доконав куратор друків при Метрополітальному Музею в Ню Йорку п. Гайт Майор, який також був суддею при розподілі нагород і почесних відзначень.

Мистець Яків Гніздовський уже широко відомий нашому громадянству своїми графічними працями, не лиш в Европі, а й в Америці. М. і. Нюйорська Публична Бібліотека має кілька його творів. Як довідуємося, мистець починає тепер працю над серією деревортів до Слова о Полку.

Господарські проблеми на випадок війни

(Докінчення зі стор. 2-гої).

ходах промислової продукції, спорудження і вдержання багатих військових будинків і стратегічних шляхів там є в бюджеті різноманітних віддiлів цивільної будови, а нові фабрики зброї там зараховано до основних інвестицій. У висліді, справжні совєтські видатки на військові цілі виносять щонайменше 180 біліонів карбованців, отже поверх 45 біліонів американських долярів по новому вимінному курсі. Це є більше, як річні видатки на оборону всіх західних країн разом взятих!

Говорячи про можливість нової війни, комадор Ґріґал, беручи за основну базу 12,600,444 американських вояків, твердив, що саме їх вдержання коштуватиме 40,000,000,000 долярів річно, тоді як видатки на амуніцію перевищатимуть на 50% видатки з попередньої війни. Він вважає, що навіть на випадок виграної війни проти Росії, кошта були б такі астрономічні, що Конґрес навряд чи залишився б інший вихід, як анулювати всі воєнні заборгування та почати наново, як це зробили після останньої війни Совєти. Проте, він не вважає, щоб це було можливе в демократії і тоді залишається не необхідність девальвації, щоб зможливити сплату боргів. Тоді сьогоднішній долар, що має тільки 60 центів закупної сили в порівнянні з передвоєнним доляром, вартував би вже тільки 9 центів після третьої світової війни.

Фінансові труднощі були б necoдинокі. Комадор Дейвіс, узглядуючи зріст населення та евентуальні воєнні потреби, прийшов до висновку, що на випадок війни між 1953 і 1955 роками, Злучені Держави забракло б около 1,500,000 робочих рук. В своїх калькуляціях він брав до уваги мобілізацію 14,000,000 вояків.

Інші спеціялісти обрахували, що на випадок нової війни Злучені Держави потребували б 12 разів більше газоліни, ніж в попередній війні.

Видвигнено ще цілий ряд інших складних проблем евентуальної нової війни. Все це може послужити тільки доказом, що Злучені Держави аж ніяк не легковажать совєтської воєнної загрози і, докладаючи всіх максимальних зусиль на її відвернення, приготовляються теж на випадок, якщоб ці зусилля були даремні.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ДАТОК ЗЛОЖИЛИ:

ЛІСТА ч. 4.

Еликвіппа, Па.: Брацтво св. Миколая (120 від. УНС) $50.

Ансонія, Конн.: Сем Шуран, Катерина Шуран, Василь Калина, Бронислава Мирон, Яремко Короташ по $1. Дрібними $1.

Асторія, Л. Ай., Н. Й.: Т-во Зоря (від. 69 УНС) $25.

Балтимор, Мд.: Теодор Чорній $100. Ярослав Сушко $10.

Байон, Н. Дж.: Українська Православна Церква $15.

Бруклин, Н. Й.: Запорожська Січ (325 від. УНС) $25. Неонілля Мерена $10.

Шікаго, Ілл.: Роман Смук $30. Дмитро Товарницький $12.50. Григорій Сенів, Микола Гудз, Казімир Юркевич і Джон Ребей по $10. Гнат Кочерга $5. Волод. Мартинюк $4. Роман Кочержук $2.50. Агафія Фіца, Микола Козак, Н. Н., і Андрій Вуйцік по $2.

Клівленд, О.: Григорій Коваль $15. Волод. Форемний, Нестор Козвич, Іван Городинський, Микола Тарасюк, Іван Ільчишин, Криг. Главацький, Василь Ільчишин, Микола Ковалисько, Дмитро Купчак, Петро Лещишин, Іван Василюк і Ярослав Кравчук по $10. Евген Якубович і Григ. Голубець по $5. Мих. Вовк $4. Б. Ковальський $2.

Клифтон, Н. Дж.: Василь Мельничук $25. Микола Литвин $10.

Дербі, Конн.: Іван і Марія Биковські $3. Василь Захаревич, Михайлина Захаревич, Мартишко Ілько, Анна Мартишко, Прискович Василь, Прискович Анна, Жук Анна, Гаррі Кашуба, Анна Дутко, і Возняк Іван по $1.

Дітройт, Міш.: Союз Українок (5. від.) $25.

Елликот Сіти, Мд.: Дмитро Царик і Василь Олексюк по $10.

Елмайра, Н. Й.: Іван Черкіс $10.

Гемтремк, Міш.: Жіночий Демократичний Клюб $25. Павлина Будзол, Осип Топільницький, Ілько Василюк, Іван Рунько, Роман Щеснюк, Микола Бугіль, Осип Процик, Олександер Наконечний, Степан Хомяк і Юліян Цебринський по $10. Филип Дамян, Василь Дорош, Рудольф Семків, Олександер Брунець, Іван Бойко і Михайло Чорній по $5. Б. Похмурський $2.50. Осип Крупка, Дмитро Ковальчук, Іван Целюх і Станислав Кривіцький по $2. Микола Мірус, Павло Чекес і Михайло Крук по $1.

Гарвей, Н. Дак.: д-р А. Жуковський $2.

Гемстед, Л. Ай., Н. Й.: Іван Кучмак $25.

Гиксвил, Н. Й.: Петро Свінчак $15.

Йонкерс, Н. Й.: д-р Л. Зарицький $15.

Джерзі Сіти, Н. Дж.: Микола Петришин, Джон Коцюба, і А. Кедринський по $10.

Лос Енджелес, Кал.: Микола Новак, Анастазія Мордус, Михайло Гринюх і Іван Пох по $25. Волод. Романюк $10.

Монт Вилзон, Мд.: Володимир Романовський $10.

Нюарк, Н. Дж.: Теодор Дмитрів і Джон Пастух по $10.

Ню Йорк, Н. Й.: Теодор Клійник і Іван Цапар по $20. Микола Черник, Евген Лисняк, Юлія Лисняк, Роман Лисняк, Роман Білинський, Анна Курилло, Степан Ривак, Василь Вишиваний, Волод. Олійник, Іван Гончаренко й Андрій Гончаренко по $10. Теодор Сельський, Остап Олійник, Осип Селецький і Петро Кониський по $5. Михайло Гуцак $2.

Понтіяк, Міш.: д-р А. Задурович $5.

Филаделфія, Па.: Українська Громада, Союз Українок (від. 42); Остап Ватамонюк, Анна Сивуляк, Степан Слободян, М. Самцара, Іван Жмуцин, Тихон Тещук, Осип Бережницький, Волод. Мачинський, Микола Личик і Пафнутій Чупрун по $10. Омелян Волосинський, Богдан Демчишин і Ростислав Іванів по $5.

Рачестер, Н. Й.: Алекс Курман $10.

Рапід Сити, С. Дак.: д-р Евген Богачевський $15. Юліян Соневицький $10.

Ютика, Н. Й.: Василь Рабарський $10.

Справлення похибок в лісті ч.2.

Має бути: **Шікаго, Міш.:** Я. Войнаровський $25.
Понтіяк, Міш.: д-р А. Задурович $5.
Ню Йорк, Н. Й.: Іван Томішак $25.

Увага! Вже розсилаємо легітимації Народного Фонду по $10, $25 і $50. Усіх, що вплатили $5, $15, $20 та $40, просимо відповідно доповнити свої датки, щоб можна було якнайскоріше й їм вислати легітимації.

Даток на Народний Фонд слати на адресу:

Ukrainian Congress Committee of America,
P. O. Box 721, Church St.,
Annex, New Yirk 7, N. Y.

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода".

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮАРК, Н. ДЖ.

Концерт Зої Полевської

Дня 7. травня ц. р. загостила до Нюарку артистка, віончелістка, европейської слави, п. Зоя Полевська. Концерт відбувся в залі Української Централі при співучасти численної публіки.

Багата числом, глибока формою і змістом програма вказувала зараз на високу музичну культуру артистки. Практика потвердила це в цілій повні. Віолінчельо, один з найтяжчих до опанування смичкових інструментів, стався в ніжних руках артистки послушним, живим знаряддям, відповідаючим на всі її фізичні й духові відрухи. Легкість і свобода у виконанні трудних двозвучних пасажів, м'яка, чутлива, питома жіночій душі інтерпретація найтяжчих змістом творів, а притім знаменито достроєний і підходячий до тої інтерпретації супровід фортепіяну в руках проф. др. М. Полевського, очарували просто слухачів, котрі з запертим віддихом слідили рухи артистів. Публіка була захоплена, бо ще ніколи такої атракції не переживала. Мимо довгої програми, артистка мусіла, під впливом бурхливих оплесків, виконати ще два наддатки.

Концерт полишив за собою милий, незабутній спомин і переконання, що це артистка не европейської, а світової слави, яка дорогою своїх дальших виступів напевно здобуде чого зі щирого серця бажаю.

Присутній

НЮ ЙОРК

ОДВУ вшановують пам'ять отамана Петлюри і полк. Коновальця

Врочисто відсвяткував 10. Відділ ОДВУ пам'ять сл. п. Симона Петлюри і Євгена Коновальця. В зелену неділю, 28. травня 1950 точно в год. 3.30, виповнена була заля Укр. Автон. Прав. Церкви при 14 вулиці.

Короткий привіт від імені Центр. Управи ОДВУ виголосив секретар Ц. У., п. Шемердяк, вказуючи на переломове значення обох великих Покійників. Опісля др. Михайлів виголосив про них довший реферат.

Новозорганізований при ОДВУ мішаний хор під проводом п. Мих. Вілика відспівав добре і на повне вдоволення публики ряд пісень а то: 1). Заквітчали — Кудрика, 2). У далекій чужині — Недільського 3). Не пора — Січинського. Зокрема треба відмітити хорову точку з опери „Запорожець за Дунаєм" при супроводі фортепіяну. Сольо сопранове відспівала Марія Гірнякова, а тенорове п. Борисик, адепт муз. школи. Пісня ця була одною з найкращих точок в концертовій програмі.

Пані М. Гірнякова, знана солістка „Боянів", відспівала своїм мелодійним голосом дві сольові пісні, а це: 1) Людкевича: „Ой вербо" і М. Гайворонського „Синя чічка".

Супровід фортепіяновий вела Степанія Дзядів з Джерзі Сити, яка вповні вив'язалась зі своєї задачі.

Не можна не згадати і деклямації, що їх виголосили з чуттям п-ні др. Лащенко та Змій.

Концерт цей, а головно перший виступ нового хору, вдалий — заслуговує на повне признання.

Один з присутніх

ТРЕНТОН, Н. ДЖ

Академія в честь С. Петлюри

Старанням Товариства Сприяння Українській Національній Раді відбулася в Трентоні святочна академія вшанування світлої пам'яті С. Петлюри. На програму зложилися: хор під диригентурою пані Наріжної відспівав кілька пісень; вступне слово п. С. Захвалинського, реферат п. І. Сенька, деклямації п. Л. Козаря, пані Бондаренко і учня Р. Кузика, тріо (пп-ні Наріжна, Бондаренко і Кузикова), сольо п. Кириченка та під кінець мистецьке зворушливе читання пані Наріжної новелі „Мати", що викликало сльози в очах майже всеї публики. Акомп. п. И. Рихліцький.

Замітним і потішаючим явищем була участь старих і нових іміґрантів з всіх товариств та різних політичних переконань і релігійних визнань. Це значить, що ідея, за яку боровся і згинув С. Петлюра є тим помостом, що лучить всіх українців в Америці.

Присутні, що виповнили цілу салю (около дві й пів сотки) зложили в часі перерви $88.90 на цілі УНРади.

Перед академією відправлено поминальні панахиди за С. Петлюру і його погибших співпрацівників в обох українських церквах.

На уладження академії багато труду вложили сотник Захвалинський — голова Т-ва Спр. УНРаді, диригентка і п. Максимюк — орган. реф. товариства, за що належиться їм спеціяльне признання.

К.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

А. М., Филаделфія, Па. — Не редакція „Свободи" має писати до „Камон Кавнсил", але Ви і другі, що читають „Листи з Америки". На те „Камон Кавнсил" подає свою адресу і проситься Вас, щоб Ви писали до них і висказували свої завваги. „Листи з Америки" є друковані в багатьох газетах різних етнічних груп, в тому і італійській, французькій, еспанській й т. д. Теж і в тих країнах не дуже добре визнаються, якою є Америка та які її цілі. Теж і там ведеться проти-американська пропаганда. Як є з писанням листів до наших рідних в Україні, про це було вже в „Свободі" багато завваг і наші читачі знають нашу думку в цій справі. Коли ж йдеться про новоприбулих, то хіба їх не треба повчати.

Додамо, що до „Камон Кавнсил" можна писати теж і українською мовою.

ДОПОВІДЬ УВАН ПРО УКРАЇНСЬКІ ПИСАНКИ

Ню Йорк. — Виклад проф. Дамяна Горняткевича, що відбувся з рамени Української Вільної Академії Наук у З. Д. А. в залі Аделфі Голл при Пятій Евеню у неділю 11 червня, тривав півтретя години разом з запитами і викликав оживлене заінтересування не тільки самим предметом, але й способом його обрібки. Прелегент привіз зі собою спеціяльну колекцію писанок і картини з друкованих творів про писанки і висвітлював їх чарівною лямпою перед доволі численною публікою. Для декого новістю була частина доповіді, в якій він згадував про новий — революційний — напрямок писання писанок в Сокальщині, започаткований сільською артисткою Іриною Білянською з Городиславич. Цей напрям виявився в використовуванні квітів в сполуці з деякими давнішими мотивами в орнаментиці для писанок. В дискусії висловлено побажання, щоб видати окремою книжкою орнаментику українських писанок. — Зібрання відкрив відповідною промовою волова ВУАН, проф. М. Ветухів.

Прибита тяжким горем ділюсь з приятелями і знайомими сумною вісткою, що дня 24. травня ц.р. по короткій і тяжкій недузі спочив у Бозі мій найдорожчий Муж

СЕРГІЙ ОВЧАРЕНКО

нар. 2. липня 1897. р. в Катеринівці, Павлоградського повіту на Полтавщині. Помер у норвезько-американському госпіталі в Шікаґо.

Похорон відбувся 27. травня ц. р., з церкви св. Николая на українське кладовище при Гігенс Ровд.

Хай земля буде пером Моєму Найдорожчому Другові.

МАРІЯ ОВЧАРЕНКО,
дружина.

ТАРЗАН, ч. 2363. Пімста на Джені.

Коли Манзен дістався до джунглів...

...Тарзан швидко вскочив на хребет Тантора.

Він їхав поспішно зиґзакувато на хребті слона через верх горбка, а кулі Манзена свистіли нешкідливо попри нього.

Розлючений лідер зрозумів, що Тарзан його обманув і тому рішився пімститися за це на Джені.